

het proefschrift onder andere de voorkeur duidt om strafrechtelijke aansprakelijkheid te vinden in geschreven recht (*lex scripta*) en rechtspraak geenszins een rechtsbron kan zijn op basis waarvan strafrechtelijke aansprakelijkheid kan worden gevestigd. Als laatste wordt er ook een distributieve functie aan het legaliteitsbeginsel toegewezen waarbij de moeilijkheid van de bevoegdheidsverdeling tussen de Europese en nationale autoriteiten wordt geëvalueerd. Concluderend wordt gesteld dat het legaliteitsbeginsel door te voldoen aan de hierboven omschreven functies, voorzienbaarheid, transparantie en controleerbaarheid kan garanderen. Bovendien wordt ook bepleit dat het *lex certa* beginsel vereist dat een zekere harmonisatie in jurisdictieregels noodzakelijk is aangezien zo tot een grensoverschrijdende voorzienbaarheid kan worden gekomen (*cross-border foreseeability*). Tenslotte, blijkt uit dit onderzoek dat het *lex stricta* beginsel vereist dat het Europese Hof voor Justitie in zijn interpretatie van strafrechtelijke definities (in het bijzonder in richtlijnen) een voorzienbaarheidstest voorziet waardoor het voor nationale hoven verdedigbaar is de meer transparante en controleerbare interpretatie van het EHV te volgen.

Tot slot worden enkele methodologische keuzes verantwoord en enkele bedenkingen voor de toekomst geformuleerd. Het proefschrift durft een theoretisch ingewikkeld onderwerp nader te onderzoeken, waarbij er vanuit verschillende rechtsfilosofische stromingen, strafrechtsdoctrines en nationale rechtssystemen een nieuwe invalshoek wordt geboden op het legaliteitsprobleem van het Europese strafrecht. Het komt hiermee tegemoet aan de noodzaak voor een meer gesubstantieerde en theoretische basis voor deze nieuwe rechtstak. Toch zijn er nog onderzoekslijnen die verder kunnen worden bewandeld. Zo haalt de auteur bijvoorbeeld aan dat de mogelijke intrede van een Europees Openbaar Ministerie de toepassing van het legaliteitsbeginsel kan wijzigen en dus bijkomende onderzoek in deze nodig kan zijn.

CHRISTINA PERISTERIDOU verdedigde op 11 december 2015 haar doctoraal proefschrift voor het behalen van de graad van doctor in de rechten aan de *Maastricht University*.

De titel van het proefschrift luidt: *The principle of legality in European criminal law*

Promotor was Prof. dr. A.H. KLIP (*Maastricht University*); co-promotor was dr. D. ROEF

De andere leden van de examencommissie waren: Prof. dr. G.P.M.F. MOLS (Chair), Prof. dr. M.L.H.K. CLAES, Prof. dr. C.P.M. CLEIREN (University of Leiden), Mr. dr. N. ROZEMOND (VU University of Amsterdam), Prof. dr. T.N.M.B. SPRONKEN

INTERNATIONAAL EN EUROPEES STRAFRECHT EN MENSENRECHTEN / INTERNATIONAL AND EUROPEAN CRIMINAL LAW AND HUMAN RIGHTS LAW (2)

De legitimiteit van het gebruik van transnationaal strafrecht *Een Europees kader*

WENDY DE BONDT^a

^a Prof. Strafrecht en Rechten van het Kind, Institute for International Research on Criminal Policy, Universiteit Gent (Corresp.: Wendy.DeBondt@UGent.be).

Het concept Europees strafrecht omvat zowel het EU-strafrecht als de invloeden die voortkomen uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Merita KETTUNEN vertrekt in haar doctoraal proefschrift van de vaststelling dat de legitimiteit van dat Europees strafrecht als dusdanig te weinig het voorwerp uitmaakt van rechtswetenschappelijk onderzoek. Bovendien bekijkt en analyseert het bestaande onderzoek Europees strafrecht

– en dan vooral EU-strafrecht – als een bijzondere vorm van EU-recht, daar waar het eerder bekeken en geanalyseerd zou moeten worden als een bijzondere vorm van strafrecht. Met haar doctoraatsonderzoek wil Merita KETTUNEN die leegte vullen. Haar onderzoek biedt dan ook een strafrechtgeoriënteerd normatief perspectief op het gebruik van Europees strafrecht – met in het bijzonder het gebruik van EU-strafrecht – en hoe daarvoor legitimiteit gevonden kan worden binnen een strafrechtsdoctrine. Het onderzoek heeft dan ook tot doel om bloot te leggen welke de criteria zijn voor een legitiem gebruik van EU-strafrecht. Daarbij wordt de legitimiteit van strafrecht *an sich* niet in vraag gesteld, maar wel nagegaan welke criminaliseringsprincipes het Europees strafrecht moet naleven. Voor het ontwikkelen van die criminaliseringsprincipes gebruikt Merita KETTUNEN het grondwettelijk recht als basis. Een dergelijke constitutionele aanpak verantwoordt ze door het stijgende belang dat grondwettelijke bakens hebben binnen het strafrecht in het algemeen, en binnen het Europees strafrecht in het bijzonder.

De centrale onderzoeksvraag bestaat erin na te gaan op welke manier het gebruik van Europees strafrecht gelegitimeerd kan worden. Om haar probleemstelling verder uit te diepen, de complexiteit van de thematiek en het belang van nuance verder te duiden, contextualiseert ze eerst haar onderzoeksobject door te wijzen op het onderscheid tussen enerzijds traditioneel nationaal strafrecht en Europees strafrecht, en anderzijds tussen traditioneel Europees recht en Europees strafrecht. Door dat dual onderscheid wordt de bijzondere positie die Europees strafrecht hoort in te nemen duidelijk. Tezelfdertijd geeft ze ook aan – hoewel vaak geargumenteed wordt dat het bestaan en de verdere ontwikkeling van Europees strafrecht een inperking inhoudt van de nationale soevereiniteit op dat vlak – dat in het bestaan en de verdere ontwikkeling van Europees strafrecht ook een toename van de nationale soevereiniteit gezien kan worden. Ze argumenteert dat het lidstaten niet alleen in staat stelt om invloed uit te oefenen op het strafrechtelijk systeem zoals dat in andere landen ontwikkeld wordt, maar dat het lidstaten ook in staat stelt om op een meer krachtdadige manier te (re)ageren tegen grensoverschrijdende criminaliteit die een negatieve invloed heeft – minstens kan hebben – op de eigen nationale belangen.

Bij het ontwikkelen van recht – en dus ook Europees strafrecht – moet rekening gehouden worden met het strikte normatieve kader dat die ontwikkeling regelt. In een EU-context is dat normatieve kader voor de ontwikkeling van EU-strafrecht uitgewerkt in het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie, meer bepaald in artikel 83 VWEU. De criminaliseringsprincipes die afgeleid kunnen worden uit dat normatieve kader, horen aangevuld te worden met de bepalingen van het Europees verdrag voor de Rechten van de Mens, dat ook een aantal basisprincipes omvat voor de ontwikkeling van strafrecht, zowel op nationaal als op EU-niveau.

Merita KETTUNEN komt tot de conclusie dat – in het licht van de criminaliseringsprincipes – de keuze voor een bepaalde rechtsgrond meer is dan enkel een juridisch-technische discussie. Het is een centraal gegeven in haar redenering. Ze argumenteert dat de keuze voor een bepaalde rechtsgrond een belangrijk element vormt voor de latere teleologische interpretatie van het materieel strafrecht dat door de Unie ontwikkeld wordt. Om die reden is de keuze voor een bepaalde rechtsgrond een normatief gegeven en vormt het een onderdeel van het strafrechtelijk beleid dat gevoerd wordt. Bovendien heeft de keuze voor een bepaalde rechtsgrond ook een belangrijke invloed op het type instrument dat aangenomen zal worden (een richtlijn of een verordening) en is het daarmee bepalend voor de invloed die de aspecten van EU-strafrecht erin opgenomen zullen hebben op het nationale strafrecht en de latere toepassing ervan. De rechtsgrond is bepalend voor de flexibiliteit die de lidstaten hebben bij de implementatie van het instrument in hun nationaal strafrechtelijk systeem.

Om die reden zou de keuze voor een bepaalde rechtsgrond niet alleen ingegeven moeten zijn door politieke redenen, maar vooral ingegeven moeten zijn door overwegingen die voortkomen uit de toepassing van de criminaliseringsprincipes en de gevolgen daarvan. Om die stelling te onderbouwen, verwijst Merita KETTUNEN naar de veranderingen die waargenomen kunnen worden in de visie van het Hof van Justitie van de Europese Unie over de interpretatie van het Verdrag. Het hof heeft zijn doctrine aangepast om toe te laten dat de *travaux préparatoires* van de Europese verdragen als bewijs gebruikt kunnen worden. In een aantal zaken worden de *travaux préparatoires* gebruikt om de *ratio legis* van bepaalde verdragsbepalingen vast te stellen. Het Hof verwijst daarbij enkel naar de *travaux préparatoires* wanneer een tekstuele interpretatie van een verdragsbepaling niet voldoende is en blijkt dat de tekst van de *travaux préparatoires* een toegevoegde waarde kan hebben. Daarbij houdt het Hof sterkt vast aan een limitatieve interpretatie en behoedt ze zich voor een uitbreiding van verdragsbepalingen via een te dynamische interpretatie.

Net omdat strafrecht erg ingrijpt in het leven van de burger en niet alleen ethische, mensenrechtelijke maar ook politieke gevoeligheden naar boven brengt, is een democratisch criminaliseringsproces uitermate belangrijk. Dat verklaart ook meteen waarom lidstaten sterk vasthouden aan hun nationale soevereiniteit en transnationale ontwikkeling van strafrecht met argusogen bekeken wordt. Enkel wanneer die transnationale ontwikkeling van strafrecht rekening houdt met die gevoeligheden en de criminaliseringsprincipes die eraan ten grondslag moeten liggen, kan er sprake zijn van legitieme ontwikkeling van strafrecht.

MERITA KETTUNEN verdedigde op 5 december 2015 haar doctoraal proefschrift voor het behalen van de graad van doctor in de rechten aan *Helsinki University*. De titel van het proefschrift luidt: *Legitimizing the use of transnational criminal law: The European framework*.

Promotor was Prof. dr. Sakari MELANDER (*Helsinki University*); Kustos was Prof. dr. Kimmo NUOTIO (*Helsinki University*) en de opponent was prof dr. Neil WALKER (*Edinburgh University*)

CRIMINOLOGIE EN METHODOLOGIE / CRIME & CRIMINAL JUSTICE STATISTICS & METHODOLOGY

Stadsmonitor 2014

Veiligheidsgevoel en omgeving, welke factoren spelen een rol?

Een onderzoek op basis van de Stadsmonitor 2014 naar de link tussen het veiligheidsgevoel en de omgeving bij de volledige stadsbevolking, bij respondenten met inwonende kinderen en bij kinderen.

ANNELIES JACQUES^a, DRIES VERLET^b & DIRK MOONS^c

^a Studiedienst van de Vlaamse Regering.

^b Studiedienst van de Vlaamse Regering.

^c Studiedienst van de Vlaamse Regering.

1. INLEIDING

De vijfde editie van de Stadsmonitor verscheen in 2015. De Stadsmonitor schetst aan de hand van 167 indicatoren of de Vlaamse centrumsteden al dan niet naar meer duurzaamheid en leefbaarheid evolueren. De helft van de indicatoren wordt samengesteld op basis van administratieve databanken van de hogere overheden en de gemeenten zelf, de andere helft baseert zich op de grootschalige survey bij de stedelingen.